

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו זברי תורה מחודדים בפ"ך (קידושין ל.)

סיכומי דף היומי

מערב: 073-249-0403
sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
גלב"ע כ"ד ניסן תשע"ז

גליון
241

במות דף כ"ו. שב"ק פרשת תזריע החודש ר"ח ניסן תשפ"ב

דף כ"ו - ע"א

חכם שאסר את האשה לבעלה משום נדר והמביא גט מחול'ל והמעיד באשה שמת בעלה שאסורים להינשא

משנה. א אם היו להם נשים בשעת מעשה ומתה לאחר זמן - מותרות להם, שאין חשד. גירשו נשותיהם - אם היה להם קטטה קודם למעשה, או שלאחר המעשה נשותיהם התחילו הקטטה - אין חשד ומותרות להם, אך אם רק אחר מעשה התחילו הם הקטטה עם נשותיהם - יש חשד ואסורות להם.

אם נישאו לאחרים ונתגרשו או נתאלמנו - מותרות להם, ולרבי שבשתי פעמים יש חזקה המעיד שמת בעלה אסור להינשא לה לאחר שנתאלמנה פעם שניה, שהחזקה לקטלנית ואסורה לכל העולם, וכן חכם שאסרה משום נדר ונתגרשה מבעלה והמביא גט אסורים להינשא לה אם נתגרשה מבעלה השני, שאסורה לכל העולם משום שהחזקה בגירושיהם.

כולם מותרות להינשא לאביהם ולבניהם ולאחיהם, ואינו דומה למה שנטען מן האשה שאסור באם ובבת ובאחות, שנשים שכוחות לגבי נשים וחוששים שהיא תבוא אצלם, אבל אנשים לא שכיחים גבי אנשים ולא חוששים שהוא יבוא אליהם, או משום שנשים לא קפדי על זנות בעליהם כיון שאין נאסרים עליהם, ולכן חיישינן שיונה עם החשודה אחר שישא אם ובת ואחות, אבל גברי קפדי על זנות נשיהם כיון שנאסרות עליהם, ולכן יקפידו להרחיקה מאביהם ובנו ואחיהם שלא תזנה עמהם.

הדרן עלך כיצד אשת אחיו
פרק שלישי - ארבעה אחיו

משנה. ארבעה אחים, שנים מהם נשואים שתי אחיות, ומתו הנשואים האחיות - הרי אלו חולצות ולא מתייבמות. למ"ד יש זיקה - משום שפוגע באחות זקוקתו, ולמ"ד אין זיקה - משום שמבטל מצות יבום, שאם ייבם הראשון ולאחר כן ימות האח השני קודם שייבם השנייה תצא השנייה מהראשון בלי יבום וחליצה מפני שהיא אחות אשתו.

הא שנקט התנא ארבעה אחים ולא שלושה אחים - למ"ד יש זיקה קמ"ל שאף על פי שיש שני אחים וס"ד שכל אחת נופלת לפני אחד מהם, וכל שכן כשיש רק אח אחד שאלימא זיקה. ולמ"ד אין זיקה - לא מיבעיא שלושה שאם ייבם אחת מבטל מצות יבום מהשנייה, אלא אפילו ארבעה חיישינן למיתת השני וביטול מצות יבום מהשנייה.

חמשה אחים ושנים מהם נשואים אחיות, ומתו הנשואים האחיות - למ"ד יש זיקה חולצות ולא מתייבמות. למ"ד אין זיקה - כל אחת מתייבמת לאחד מהאחים, שדווקא בארבע אחיות חולצות, משום שחוששים למיתת אח הרביעי אחר חליצת השלישי וביטול מצות יבום, אבל כשנשארו שלשה אחים לא חוששים שימותו שני אחים.

דף כ"ו - ע"ב

חמשה אחים ושלושה מהם נשואים אחיות, ומתו הנשואים האחיות

שיטת רב - למ"ד יש זיקה (אך רב עצמו סובר שאין זיקה), אם נפלו לפנייה זה אחר זה - כשנפלה הראשונה כיון שמוותר ליבמה גם אם חלץ החליצה כשירה, וכשנפלה השנייה אחר חליצת הראשונה הרי האח השני יכול לייבם, ולכן גם אם חלץ חליצתו כשרה, אבל כשנפלה השלישית ששניהם אסורים ליבמה מדרבנן משום אחות חלוצתו, חליצתם גרועה ואין חליצת אחד מהאחים מפקיעה הזיקה, אלא צריכים שניהם לחלוץ לה. ואם נפלו בבת אחת שכולם אסורות ביבום משום אחות זקוקתו וחליצתם גרועה - שלשתם צריכות חליצה משני האחים.

שיטת שמואל - 'אחד חולץ לכולן', ושני דרכים בבניאר דבריו: א. גם שמואל סובר שחליצה מעליא בעינן, כמבואר בדבריו לענין אחיות וצרותיהן (ויבא להלן דף כ"ו). ואם חלוץ זה שחלץ לראשונה גם לשניה לא תפטר אותה החליצה מהאח השני, אלא כוונתו שלשלישית די בחליצה מאחד האחים, ששניהם שוים בה, וסובר שאין צריך בחליצה פסולה לחזור על כל האחים (ומה שאמר 'לכולן' - כיון שאחד חולץ לרובן). ב. יכול אחד לחלוץ לשלשתם, שהיא עצמה נפטרת בחליצה כל דהו, ורק לענין פטור צרתה צריך דווקא חליצה מעלייתא, כדלהלן באחיות וצרותיהם.

במות דף כ"ו. יום א' פרשת מצורע - ב' ניסן תשפ"ב

דף כ"ז - ע"א

שתי אחיות שנפלו לפניו ליבום ולכל אחת יש צרה, אמר שמואל: חלץ לאחיות לא נפטרו צרותיהם, חלץ לצרות נפטרו אחיות, ושני דרכים בבניאר דבריו: א. למ"ד יש זיקה גם בחלץ לצרות לא נפטרו צרות, שכשם שצרות לא נפטרו בחליצת אחיות כיון שאין ראיות לו ליבום משום איסור אחות זקוקתו, כך גם חליצת צרות אין פוטרת אחיות, שגם הצרות אין ראיות ליבום משום צרת אחות זקוקה, אלא קאי למ"ד אין זיקה (אך הוא עצמו סובר יש זיקה), וכוונתו: 'אם התחיל באחיות לא יגמור בצרות', והיינו שאם שחלץ לאחת האחיות, אכן צרתה נפטרה, אך האחות השנייה וצרתה יצטרכו שניהם חליצה, שהאחות אסורה עליו משום אחות חלוצתו, וצרתה משום צרת קרובת חלוצתו. 'התחיל בצרות יגמור אף באחיות', והיינו שאם חלץ תחילה לצרת אחת מהן ופטור גם את האחות, יכול אחר כך לחלוץ לאחות או לצרתה ולפטור שניהם,

ששניהם מותרות לו, שמותר אדם בקרובת צרת חלוצתו. ב. יש זיקה, ולכן חליצה לאחיות אינה פוטרת הצרות, שגרועה היא כיון שאסורות עליו משום אחות זקוקתו, אבל אם חלץ לצרות אף שגם הם אסורות עליו משום צרת אחות זקוקתו אין כח בזיקה לעשות צרה כערוה ממש, וחליצת האחות משובחת מחליצתן ופוטרת גם אותן.

למסקנת הש"ס למ"ד יש זיקה לא מהני חליצת הצרות לפטור האחיות, ואם חלץ לצרה הראשונה יכולה לחלוץ אחר כך אפילו אחות השנייה משום שמוותר בקרובת צרת חלוצתו, ולרב אשי מהני שלא אלימא זיקה לעשות צרת ערוה כערוה ולא גזרו חכמים אלא באחות זקוקתו ולא בצרתה. שתי יבמות מאח אחד ונתן גט לאחת, שוב אין חליצתה הוגנת כל כך שקלישה זיקתה, ואם חלץ לה לא נפטרה צרה, חלץ לצרה נפטרה בעל הגט.

עשה מאמר באחת מגישי המת, ואחר כך חלץ לה לא נפטרה צרה, שחליצה זו אינה פוטרת לגמרי שעדיין צריכה גט למאמרו.

בית שמאי מתיריים צרות לאחים ובית הלל אסורים, ורבי יוחנן בן נורי רצה לתקן שיהיו חולצות ולא מתייבמות, ולא הספיקו לגמור הדבר עד שנטרפה השעה, מכל מקום לאחר כך חזרו ותקנו כ.

דף כ"ז - ע"ב

שתי יבמות שנפלו לפני יבם, ועשה מאמר באחת ונתן גט לשניה - יכול לחלוץ לאיזה מהם שירצה ופותר צרתה, שאין חליצתה של אחת עדיפה מהשנייה, שלבעלת הגט יש מעלה שהתחיל להתירה לשוק, ולבעלת המאמר יש מעלה שקרובה לכיאה יותר מבעלת הגט וזיקתה עדיפה.

שתי אחיות שנפלו לפני יבם אחד משני אחיו, חלץ להן - הותרו לשוק, לא חלץ ומתה אחת מהם - לרב הונא בשם רב מותר בשניה, לרבי יוחנן - מתה זו שנפלה שניה מותר בראשונה, שהיא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה שתחזור להתירה הראשון, אבל מתה הראשונה אסור לה בנינים - ורב סובר כלל זה רק כשאחת מהן אסורה עליו מדאורייתא, כגון שהאח החי היה נשוי לאחות היבמה ואח"כ מתה אשתו, אבל שתי יבמות שהם אחיות אין אסורות עליו אלא מדרבנן משום אחות זקוקתו.

מתניתין דתנאי ארבעה אחים שנים מהם נשואים שתי אחיות ומתו הנשואים האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות, אמר רבי יוחנן שקשה ואינה משנה, שהרי אחד מן האחים יכול לחלוץ ליבמה שנפלה שניה, ואח"כ מותר אחיו לייבם לזאת שנפלה ראשונה, שהרי היא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה שתחזור להתירה הראשון.

במות דף כ"ח. יום ב' פרשת מצורע - ג' ניסן תשפ"ב

דף כ"ח - ע"א

תנן במתניתין: ארבעה אחים, שנים מהם נשואים שתי אחיות, ומתו הנשואים האחיות, הרי אלו חולצות ולא מתייבמות

אם היתה אחת מהם אסורה על האחד איסור ערוה - אסור בה ומותר באחותה, והשני אסור בשתייהם, ודווקא אם נפלה היבמה שניה ערוה קודם, אבל אם נפלה הערוה קודם - יכול האח שהיא ערוה לו לייבם אחותה, ואח"כ יכול האח השני ליבם השנייה - שהיא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה חזרה להתירה הראשון.

קדמו וכנסו - לרבי אליעזר: לבית שמאי יקיימו, לבית הלל יוציאו. לאבא שאול: להיפך. לרבי שמעון: לכ"ע יקיימו.

מה שהוצרך התנא לשנות שאם אחת מהאחיות אסורה על אחד מהאחים איסור ערוה שמוותר לו לייבם השנייה, הגם שכבר כתוב כך בנפלו שתי אחיות לפני יבם אחד, משום דס"ד בנפלו לפני שני אחים נגזור שמא ייבם אח השני ופגע באחות זקוקתו. והוצרך גם לשנות מתניתין שנפלו לפני אח אחד - דס"ד שדווקא בנפלו לפני שני אחים שאם אחד אסור ויש היכר באיסור באחות זקוקתו מותר לייבם, אבל בנפלו לפני אחד נגזור שמא יבא לייבם אחת משתי אחיות כששתיהם מותרות לו.

דף כ"ח - ע"ב

מה שהוצרך התנא לשנות הדין שאם אחת אסורה עליו איסור מצוה או קדושה שתייהם חולצות ולא מתייבמות, הגם שכבר כתוב כן לעיל בכל יבמה, דס"ד שבשתי אחיות תתייבם האחות שאין עליה איסור שכדי שתתקיים מצות יבום לא העמידו איסור זיקה שהיא מדבריהם.

מה שהוצרך התנא לשנות הדין שאם היתה אחת אסורה על האחד איסור ערוה ואחותה אסורה על השני, האסורה לזה מותרת לזה, דס"ד שדווקא ברישא אסורים לאח השני ויש היכר לאיסור אחות זקוקתו יכול השני לייבם. ואם השמיעו רק כשמוותר לשני האחים - ס"ד כיון שלכל אחד מותרת רק אחת מהם ניכר האיסור של אחות זקוקה, מה שאין כך באח אחד נגזור שלא יבוא להתיר אחות זקוקה.

מה שכתוב בספרא דמתניתין 'זו היא שאמרו אחותה כשהיא יבמתה או חולצתה או מתייבמת' - בא למעט שכשכל אחת אסורה על אחד מהאחים איסור מצוה ג"כ אסורים לייבם השנייה משום אחות זקוקה, הגם שכבר כתוב כן ברישא שכשאחת אסורה על האחד איסור קדושה ומצוה אף

על פי כן חולצות ולא מתייבמות, ד"ס' שגוזרים משום אח השני שלא יבא לייבם אחות זקוקתו, אבל כשכל אחד מותר בשניה לא העמידו איסור זיקה מדבריהם בכה"ג, קמ"ל.

תני רבי חייא שכל ט"ו העריות אפשר להם להיות שתי אחיות נופלות לפני שני אחים וכל אחת אסורה רק על אחד מהאחים באותו איסור ערוה שאסורה אחותה לשני / רבי יהודה שנה זאת רק מחמתו וליך, ובאיסור בתו לא שייך שיהיו שתי אחיות שכל אחת בתו של אחד מהאחים אלא בבת מאונסתו, ובנשואים קא מייירי ולא באונסים / אביי שנה גם בבתו, שמייירי גם באונסים, אבל לא שנה זאת באשת אחיו שלא היה בעולמו, שלא משכחת לה אלא לפי רבי שמעון המתיר גם בייבם ולבסוף נולד, ובפולגות לא מייירי.

משנה . שלשה אחים, שנים מהם נשואים שתי אחיות, או אשה ובתה, או אשה ובת בנה - אינם מתייבמות, שפוגע בקרובות זקוקתו, אך צריכות חליצה שקרובות זקוקתו אסורה רק מדרבנן, ולרבי שמעון פטורות מחליצה, שנאמר 'אשה אל אחותה לא תקח לצרו' - בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהם / היתה אחת מהם אסורה עליו איסור ערוה - אסור לייבם אך מותר לייבם אחותה, ואפילו לרבי שמעון שסובר שקרובות זקוקתו אסורה עליו מדאורייתא משום אשת אחיו, לא גוזרים משום קרובות זקוקתו שאין אחת אסורה עליו / היתה אחת אסורה עליו איסור קדושה או מצוה - חולצות ולא מתייבמות, ואפילו לר"ש שפטורות מחליצה מדאורייתא - גזירה אטו איסור מצוה כשאינן קרובות זו לזו, שלא יאמרו שאיסור מצוה פטור מייבום, וגם אחת המותרת צריכה חליצה מחמת אחותה, אך באיסור ערוה לא גזרו לשיטתו שתצטרך חליצה אטו אחותה, משום שבערוה ידוע ומפורסם שמתרת לשוק מחמת ערוה.

יבמות דף כ"ט . יום ג' פרשת מצורע . ד' ניסן תשפ"ב

דף כ"ט - ע"א

משנה . שלשה אחים, שנים מהם נשואים שתי אחיות, ואחד מופנה, מת אחד מבעלי האחיות ועשה בה המופנה מאמר, ואחר כך מת אחיו השני, לבית שמאי מאמר ככנסה דמאי, וכי נפלה אחותה לא נאסרה עליו הראשונה משום אחות זקוקתו, ותצא השניה לשוק משום אחות אשתו. לבית הלל מאמר לא ככנסה, ומוציא את הראשונה בגט וחליצה, ואת אחותה בחליצה, וזו היא שאמרו או יו על אשתו ואי לו על אשת אחיו.

מה שתנן בדברי בית הלל 'זו היא שאמרו...' היינו לאפוקי שני אחים הנשואים לשתי אחיות קטנות, ומת בעל אחת מהם, שסובר רבי יהושע שגם בכה"ג אמרינן או יו על אשתו ואי לו על אשת אחיו, ונחלקו עליו רבן גמליאל ורבי אלעזר.

דף כ"ט - ע"ב

לבית שמאי שמאמר קונה, ללישנא קמא דר' אלעזר אינו קונה קנין גמור שמוציאה רק בגט אלא צריכה גם חליצה, ואינו אלא קנין לדחות הצרה שלא תאסור לזו שעשה בה מאמר משום אחות זקוקתו, ורבי אבין הוכיח כן ממתניתין בריש פרקין שתנן ארבעה אחים ושנים מהם נשואים שתי אחיות, ומתו, שחולצות ולא מתייבמות, ולא מהני אם אחד יעשה מאמר באחת מהם ויקנה אותה קנין גמור וכן יעשה אח השני בשניה, אלא על כרחך אין המאמר קנין גמור אלא דחיה להצרה, והגמרא דוחה הריאה שאפילו אם רק דוחה עדיין תקשה מתניתין שכל אחד יעשה מאמר וידחה אחתה, אלא בהכרח שאפילו אם קונה קנין גמור היינו רק ביבמה המותרת לו שיכול לייבמה ולא כשהם אסורות לו משום אחות זקוקתו.

לרב אשי כן אמר רבי אלעזר בדעת בית שמאי - אין מאמר דוחה אחות זקוקתו דחיה גמורה שאין אחותה צריכה חליצה, אלא אם תרצה להנישא לשוק צריכה חליצה, והגמרא הקשה ממה שקתני במתני' בדברי בית שמאי הלזו תצא משום אחות אשתו וע"כ שנדחית דחיה גמורה, והטעם שאי אפשר לעשות מאמר בהחיה במתני' בראש הפרק משום שדווקא במתני' שבשעה שנפלה הראשונה ועשה בה מאמר גמור יכול גם לייבמה מהני מאמר לדחות אחותה לגמרי, מה שאין כן בריש פרקין שנפלה השניה קודם שעשה מאמר בראשונה.

מאמר אינו עושה נשואין ליורשה, ולטמאה לה, ולהפר נדריה לבד בלי שותפות האב, וכן היא לא אונגת לו להיות אסורה בקדשים, ואינה צריכה להתעסק בו כשמת, קל וחומר מקידושין מדאורייתא שלא מהני לענין ירושה וטומאה והפרת נדריה.

עשה בה מאמר מסתפק רבה האם לבית שמאי צריך מסירה לחופה, שאם בא עליה בעל כרחה בלי חופה לא קני לה שכל העושה מאמר ביבמה פרוה ממנו זיקת יבום וחלה עליה זיקת אירוסין. (ולאביי שפטיא שמינה צריכה חופה, שהרי איתלו לא עשה בה מאמר כתיב 'במה יבא עליה' והיינו אפילו בעל כרחה, קל וחומר בעשה בה מאמר).

הפרת נדרים לשומרת יבם של יבם אחד - לרבי אלעזר ורבי יהושע יש זיקה והיבם מיפר, לרבי עקיבא אין זיקה ואינו מיפר.

שומרת יבם לשני יבמים - לרבי יהושע אין זיקה לשניהם, שלא יודעים לאיזה מהם רמיא, ואפילו שניהם כאחד אין הפרתם הפרה שקלישא זיקתם. לרבי אלעזר - אם עשה בה אחד מאמר הוא מיפר בשותפות עם האב, ואפילו לרב אלעזר אליבא בית שמאי שאין מאמר קונה אלא לדחות הצרה היינו שלא מהני על בלי חליצה, אבל להפרת נדרים מהני, ולאיבעית אימא היינו אם עמדה בדין עם אחד מהיבמים ופסקו עליו מזונות הוא לבדו מיפר לה - שנודרת על דעתו.

יבמות דף ל' . יום ד' פרשת מצורע . ה' ניסן תשפ"ב

דף ל' - ע"א

שלשה אחים, שנים מהם נשואים שתי אחיות, ואחד נשוי נכרית:

משנה . מת אחד מבעלי אחיות, וכנס נשוי נכרית את אשתו, ומת - הראשונה יוצאת משום אחות אשה ושניה משום צרתה. עשה בה מאמר ומת - נכרית חולצת ולא מתייבמת. ומשנה תירה היא שקל וחומר היא ממשנה הקודמת שהנכרית עיקר נשואה ונעשית צרת ערוה במאמר, אלא שמשנתנו שנה התנא תחילה, שסבר שבאופן הראשון באמת מותרת, ואח"כ שנה שגם בזה אסורה, וכיון שחביבה לו משום חידושה הקדימה, אך המשנה השניה לא זזה ממקומה.

משנה . מת אחד מבעלי האחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו, ומתה אשתו של שני, ואחר כך מת נשוי נכרית, הרי אלו אסורות עליו, והואיל נאסרה עליו אחות אשתו שעה אחת בנפילה הראשונה אסורה עליו עולמית.

כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה 'יבמה יבא עליה', אף על גב שחזרה והותרה לו, כגון שהיתה יבמתו אחת אשתו ומתה אשתו - הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה, ואפילו אם

היתה ראויה בנפילה הראשונה, כגון שמתה אשתו אחר מיתת אחיו קודם שכנסה אחיו השני, ואפילו לא נדחה מבית זה לגמרי בשעת נפילה, כגון שהיה עוד אח נשוי נכרית וזקוקה ליבם, ולא אומרים מיגו שחזיא לנשוי נכרית עדיין זיקתה עליה גם להתירה לאח השני לאחר שתמות אשתו.

דף ל' - ע"ב

משנה . שלשה אחים שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית, גירש אחד מבעלי האחיות את אשתו, ומת נשוי נכרית, וכנס המגורש אשתו ומת - זו היא שאמרו וכולם שמתו או נתגרשו צרותיהם מותרות, שלא הייתה צרת ערוה מעולם, 'זו היא' למעוטי - לרב אשי מת נשוי נכרית ואחר כך גירש, שאסורה צרתה משום שיש זיקה והרי זו צרת אחות אשתו בזיקה. ולרב נחמן התנא סובר שאין זיקה ומותרת גם בזה, ו'זו היא' למעוטי מת נשוי נכרית, וכנסה אחד מבעלי אחיות, ואחר כך גירש אשתו הראשונה, ומת, ונפלה הנכרית לפני האח השלישי, שאינה מתייבמת, אף שבשעת נפילה כבר אינה אחות אשתו, משום שסובר נישואין הראשונים מפילים לייבום, ומשמע צרת ערוה שעה אחת אסורה עולמית. ולרבה הסובר שמינה מפלת ליבום ולכן כשכנס הנכרית ואחר כך גירש האחיות ומת מתייבמת לאח השלישי, 'זו היא' למעוטי מת נשוי נכרית ולא כנסה אחיו הנשוי אחת מהאחיות וגם לא גירש אשתו, ומת, שניהם אסורות לשלישי, אשתו של שני - משום אחות אשה, ושל ראשון - משום צרת אחות אשה בזיקה, וסובר כרב אשי שהתנא סובר יש זיקה.

משנה . ט"ו עריות שהיו בהם ספק קידושין או ספק גירושין - צרותיהם ספק צרת ערוה, וחולצות ולא מתייבמות. ספק קידושין - זרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה. ספק גירושין - כתב הגט בכתב ידו ואין עליו עדים, יש בו עדים ואין בו זמן, יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד (שפסולים מדרבנן).

זרק לערוה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה - לרבה צרתה פטורה מיבום וחליצה, שהיא בחזקת צרת ערוה המותרת לשוק, ואל תאסרה מספק, ואין צריך חליצה לחומרא - שיש לחשוש שאם תחלוץ תתייבם (ולהלן דף ל"א: תובא דעת החולקים). ובזרק לערוה ספק קידושין הגם שהצרה בחזקת היתר ליבם מחייבים לחלוץ ולא להתייבם לחומרא, ואין חשש שתצא קולא שאם יקדש את אחותה או שיקדשה אחר בחיי בעלה לא יצריכו גט - כיון שצרתה חייבת בחליצה לא יטעו לומר שהיה לו בערוה קידושין גמורים, וגם אין לחשוש שאם חולצת הרי היא מתייבמת - שהרי באמת מעיקר הדין מותרת ביבום.

יבמות דף ל"א . יום ה' פרשת מצורע . ו' ניסן תשפ"ב

דף ל"א - ע"א

ערוה שגירושה בספק - לרבה צרתה מותרת בלי חליצה (כנ"ל דף ל'): משום שהיא עומדת בחזקת היתר לשוק, ולא אמרינן שתחלוץ לחומרא - שאם כן יבוא לידי יבום, והיא בחזקת צרת ערוה שהיא בכרת. אבל ערוה שנתקדשה ספק קידושין צרתה חייבת בחליצה, שאף אם מייבמה אין בכך כלום שהיא בחזקת חיוב יבום. לאביי ורבה - גם בספק גירושין צריכה חליצה.

נפל הבית עליו ועל אשתו שהיא בת אחיו של היבם, ואין ידוע איזה מהם מת ראשון - צרתה חולצת ולא מתייבמת, ולא אומרים שהיא עומדת בחזקת היתר לשוק כמו שאומרים בספק גט, שולצת רבה אין להצריך חליצה לחומרא, שהיא חומרא המביא לידי קולא, שמא יבוא לייבמה - שדווקא בגירושין ששכיח גזרו רבנן ולא במפולת שלא שכיח, או שדווקא בספק גט שהערוה קיימת ומחייבים הצרה בחליצה יאמרו שהיינו משום שידעו רבנן שגט ודאי היה ויבאו לייבם הצרה, אבל במפולת לא יאמרו שהיינים שהצריכו חליצה נביאים הם ויודעים שאשתו מתה ראשונה, ומכניסם שחולצת משום ספק, ולא יבואו לייבם.

שנינו: היתה עומדת ברשות הרבים וזרק לה גט, קרוב לה - מגורשת, קרוב לו - אינה מגורשת, מחצה על מחצה - ספק מגורשת, והיינו שאסורה לכהן, ואם היא ערוה ליבם צרתה צריכה חליצה. ואין מעמידים אותה בחזקת היתר לשוק שלא להצריך חליצה כדי שלא יבא לייבמה כמו שאומרים במתני' לשיטת רבה - משום שמייירי שם בשתי כיתי עדים אחת אומרת קרוב לו ואחת אומר קרוב לה, שהוא ספיקא מדאורייתא, מה שאין כן מתניתין מייירי בכת אחת אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה, לכן בספק קידושין אין עד אחד יכול להוציאה מחזקת היתר ליבם, ובאופן זה מייירי רבי ספק גירושין ואין עד אחד מוציאה מחזקת פטור יבום.

ספק קידושין דהרי ותרין - לרבה הוי ספיקא דאורייתא ולא מוקמינן על חזקה, וחולצת ולא מתייבמת, עד אחד אומר קרוב לה ועד אחד אומר קרוב לה - הוי ספיקא דרבנן, ואוקמינן על חזקה ומותרת בלי חליצה, לאביי ורבה גם תרי ותרין ספיקא דרבנן ואף על פי כן לא אוקמינן על חזקה.

דף ל"א - ע"ב

שטר קידושין שאין בו זמן - לאביי דינו כגט שאין בו זמן ופסול מדרבנן, לרבה לא תקנו זמן בשטר קידושין, בין למ"ד שתיקנו זמן בגט לידע ממתו פירות נכסי מלווה שלה - שבארסיה אין הבעל אוכל פירות, ואף למ"ד שתיקנו זמן בגט כדי שלא יחפה על בת אחותו - בשטר קידושין לא תיקנו משום שהרוב כבספי, או משום שאין בזה תקנה, שאם השטר יהא מונח אצלה תמחוק הזמן, וכן אם יהא אצל הבעל והיא בת אחותו ימחקנו, ואם יהא מונח אצל העדים חוששים שזא ישכחו זמן הקידושין ויסתכלו בשטר ויעידו על פיו, וצריך עדות מפייהם ולא מפי כתבם.

משנה . שלשה אחים נשואים ג' נכריות, ומת אחד מהם, ועשה בה השני מאמר, ומת - לת"ק הרי אלו חולצות ולא מתייבמות, גזירה שמא יאמרו ב' יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות, והסמיכו אקרא 'ומת אחד מהן יבמה יבא עליה' - מי שעליה זיקת יבם אחד ולא זיקת ב' יבמים. ולא אמרינן שייבם לאחת ויחלוץ לשינה - שחוששים שמא יעשה כן בב' יבמות הבאות מבית אחד, ויחלוץ קודם לזאת ואחר כך ייבם השניה, ועבר על 'אשר לא יבנה' - כיון שלא בנה שוב לא יבנה. לרבי שמעון - מייבם איזו שירצה וחולץ לשינה, שאין עליה זיקת ב' יבמים, שאם מאמר קונה הרי היא רק אשת השני, ואם אינו קונה הרי היא רק אשת הראשון

יבמות דף ל"ב . יום ו' פרשת מצורע . ז' ניסן תשפ"ב

דף ל"ב - ע"א

שלשה אחים נשואים ג' נכריות, ומת אחד מהם, ועשה בה השני מאמר, ומת ג' אם פירש שנותן הגט משום מאמר ולא משום זיקה, שוב אין עליה זיקת שני בתים, וצרתה מותרת להתייבם (גם לדעת חכמים), והיא עצמה - ללישנא קמא לרבה אסורה להתייבם, שאתי לאחלופי נתנן גט לזיקתו, וללישנא בתרא לרבה גם היא מותרת שנטל מה שעשה וכאילו לא עשה מאמר.

משנה . שני אחים נשואים שתי אחיות, ומת אחד מהם, ונפלה ליבום לפני אחיו שהוא בעל אחותה, ואחר כך מתה אשתו של שני - הרי זו אסורה עליו עולמית, והואיל נאסרה עליו שעה אחת.

הדין שיבמה שהיתה אסורה עליו שעה אחת נאסרה עליו עולמית כבר נשנה במתניתין לעיל (דף ל'). בשלשה אחים נשואים שתי אחיות, ומת אחד מהם, וכנס הנשוי נכרית את אשתו, ומתה אחותה, ואחר כך מת הנשוי נכרית, שאסורה עליו עולמית, אף על גב שבנפילה קמא לא מידחיא אחות אשתו מיבום שהרי מותרת לנשוי נכרית, קל וחומר במתניתין בשני אחים

הנשואים שתי אחיות ונפלה לפניו שאיחיו לגמרי, אלא שמשנתנו שנה התנא תחילה, שסבר שבצירוף בשלשה אחים באמת מותרת, ואחר כך שנה שגם זה אסורה, וכיון שחביבה לו משום חידושה הקדימה, אך משנה דידן לא זזה ממקומה.

נפלה לפניו אחות אשתו ליבום, שפטורה מיבום, ועבר ובה עליה בחיי אשתו - לרבי שמעון אין איסור חל על איסור, ולכן אם האח התי נשא תחילה - אינו חייב אלא משום אחות אשתו ולא משום אשת אחיו, ואם נשא המת תחילה - חייב רק משום אשת אחיו, ואף על פי כן פטורה מן היבום - שאיסור אחות אשה מוכן ועומד לחול עליה אם יפקע איסור אשת אח ממנה.

שיטת רבי יוסי: לר' אבהו - נשא חי ואחר כך נשא מת חייב שתיים, שבאיסור מוסיף איסור חל על איסור, וכיון שכשנשא המת נוסף בה איסור אשת אח על כל האחים נוסף גם על אח זה. לרבי חייא (למהלך א' להלן) - גם בנשא מת ואחר כך נשא חי חייב שתיים, משום שבאיסור כולל איסור חל על איסור, שמיגו שחל עליו איסור על שאר האחיות חל גם על אחות זו שהיא אשת אחיו. לרבי - גם לרבי יוסי אין איסור חל על איסור, ובשוגג אינו חייב שני חטאות, אלא מדובר במיזד ומעלים עליו כאילו עשה שני עבירות, ורשע גמור הוא לקברו בין רשעים גמורים הנסקלים ונשרפים.

דף ל"ב - ע"ב

זר ששימש בשבת - לרבי חייא בשם רבי חייב שתיים, שכשהותרה עבודה במקדש בשבת הותרה רק לכהנים, ויש כאן משום זרות ומשום שבת, לבר קפרא בשם רבי אין חייב אלא אחת, שכשהותרה עבודה במקדש הותרה לכולם. וכן נחלקו בבעל מום ששימש בטומאה בקרבן ציבור (שדוחה טומאה בציבור), ובזר שאכל חטאת העוף הגמלקת. וכל אחד נשבע שכדבריו אמר רבי, ולהלן (דף ל"ג). ביאר מחלוקתם.

יבמות דף ל"ג. שבת הגדול פרשת מצורע - ח' ניסן תשפ"ב

דף ל"ג - ע"א

ביאור מחלוקת רבי חייא ובר קפרא בזר ששימש בשבת, ובעל מום ששימש בטומאה, וזר שאכל חטאת העוף שנמלקה אם חייב א' או ב'

מהלך ראשון: נחלקו בדעת רבי יוסי הסובר איסור חל על איסור במיגו שמוסיף - שנוסף איסור על חתיכה זו לגבי אחרים, אם הוא גם על ידי כולל כשלא ניתוסף איסור על חתיכה זו אלא על חתיכות אחרות, כגון בנשא מת ואחר כך נשא חי את אחותה, שלא נוסף איסור על אשת אחיו אלא על שאר אחיות, וכן זר שאסור בעבודה קודם השבת, מיגו שנאסר בשאר מלאכות בכניסת השבת נאסר גם בעבודה, וכן בעל מום שמוותר באכילת קדשים, מיגו שנאסר באכילה כשנטמא נאסר גם בעבודה. הגמרא דוחה: בזר שאכל מליקה לא שייך איסור כולל, שהרי עד שלא נמלקה לא היה עליו איסור אחר שהיה אסור גם לכהנים, ואיסור זרות חל בשעת המליקה.

מהלך שני: נחלקו בדעת רבי יוסי אם איסור חל על איסור כששניהם חלים בבת אחת, כגון ששני האחים שלחו שליח אחד לקדש לכל אחד מהם אחת מהאחיות, וגם האחיות שלחו שליח אחד לקבל קידושין, ופגעו השלוחים זה בזה. וכן בזר שהביא שתי שערות בשבת ועבד, וכן כהן קטן בעל מום שהביא שתי שערות בשבת, או גדול שחנך אצבעו בסכין טמאה, וכן זר שאכל מליקה, שאיסור זרות ומליקה חל בבת אחת.

הגמרא דוחה: שהרי בין רבי חייא ובין בר קפרא נשבעו ששמעון כן מפי רבי, ובשלמא לרבי חייא יש לפרש שבאמת אמר שניהם וכשחלו שני האיסורים בבת אחת, ומה שאמר שחייב שנים היינו אליבא דרבי יוסי, ומה שאמר שחייב רק אחת היינו אליבא דרבי שמעון, אבל לבר קפרא שגם לרבי יוסי חייב רק אחת נמצא שרבי חייא שיקר במה שנשבע שאמר רבי חייב שתיים.

מהלך שלישי: נחלקו בדעת רבי שמעון שאינו סובר איסור חל על איסור על ידי מיגו, אם אומרים שבבת אחת חלים שני האיסורים הואיל שלא קדם איסור אחד לחבירו, ושניהם לא שיקרו, שלבר קפרא מה שאמר רבי חייב שתיים היינו אליבא דרבי יוסי, ולרבי חייא מה שאמר רבי חייב אחת היינו בזר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה באופן שהוא איסור כולל, ובר קפרא דימה מעצמו זר שאכל מליקה, ולאחר זמן שהיה שונה ג' ההלכות ביחד שכח שהוא עירב וסבר שרבי אמר כן, ואמר ממה שזר שאכל מליקה שאיסורם חל בבת אחת וחייב אחת גם בשאר איסורים. הגמרא מקשה: מובן מדוע הוצרך רבי חייא להישבע - כדי להוציא ממה שמוזקים שדעת רבי שמעון שבכל אופן לא אמרינן איסור חל על איסור, אלא בר קפרא מדוע הוצרך להישבע.

דף ל"ג - ע"ב

הגמרא מקשה תיובתא על שיטת בר קפרא הסובר שלדעת רבי שמעון אין איסור חל על איסור גם בבת אחת, ממה שכתוב בבבלי שרבי יוסי ורבי שמעון חולקים בזר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה, ואילו זר שאכל מליקה לא קתי, ועל כרחק משום שלא שייך איסורים שבו אלא בבת אחת, ובה מודה רבי שמעון שחלים שני האיסורים, ומה שאמר בזר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה שאין בו אלא איסור אחד לא מירי כשחלו שני האיסורים בבת אחת. זר ששימש בשבת שסובר רבי יוסי שעובר שני איסורים, לרב אחא בר יעקב היינו בשויתת פרו של כהן גדול ביום הכיפורים, שכשרה רק על ידי הכהן גדול (וזר היינו מי שזר אצלו, ואף כהן הדיוט), שאילו שחיטה בשאר קדשים כשרה בזר, וקבלה והולכה אינם איסור מדאורייתא אלא שבות טלול, והקטרה אליבא דרבי יוסי אינה בטומאה כשסובר הבערה ללא יצאתה. ולרב אשי רבי יוסי לא אמר לחייבו שתי חטאות אלא שעובר שני איסורים, ולענין שקיבורים אותו בין רשעים גמורים, וממילא אפשר להעמיד דבריו בכל עבודה.

משנה. שנים שקידשו כל אחד מהם אשה, והוחלפו נשותיהם בשוגג בשעת כניסתם לחופה - הרי אלו חייבים משום אשת איש, ואם היו אחים - גם משום אשת אח, ואם הם היו אחיות - גם משום אשה אל אחותה, ואם היו נידות - גם משום נידה. ומפרישים אותם שלשה חדשים שמה מבורות אלה, וצריך הבחנה בין זרע קשר לפסול שלא יתלו העוברים בבעליהם, ואם היו קטנות שאינם ראיות ללדת מחזירים אותם מיד, ואם היו כהונות נפטלו מן התרומה. ואם הוגיעו במיזד - גדולות אסורות לבעליהם, וקטנות מותרות לבעליהם ישראל, שפיתוי קטנה אונס הוא.

שני אחים שקידשו כל אחד מהם אחת משתי אחיות, והוחלפו בשעת כניסתם לחופה, והיו נידות - כל אחד מארבע אלו חייב ארבעה חטאות, סך הכל ט"ז חטאות.

יבמות דף ל"ד. יום א' ט' ניסן תשפ"ב

דף ל"ד - ע"א

תנא במתניתין ששני אחים שנסאו שתי אחיות ונתחלפו בנשותיהם חייבים ט"ז חטאות סובר שאיסור חל על איסור, ללישנא א' היינו כרבי מאיר הסובר שאיסור חל על איסור כשחלים שניהם בבת אחת (שכשקידש וראשון נאסרה על השני באיסור אשת איש ואשת אח בבת אחת), ובאיסור כולל (שכשקידש השני אחות הראשונה נאסרו עליו שאר אחיותיה באיסור אחות אשה, ובמיגו חל איסור זה על זר שכבר אסורה לו משום אשת אח ואשת איש), ובאיסור מוסיף (שכפירסו נידות אחר כך מיגו שנאסרה על בעליהם נאסרו גם על אחי בעליהם). ללישנא ב' - מתניתין מיידי שחלו כל האיסורים בבת אחת, שאז אפילו לרבי שמעון חלים כולם, ומדובר ששני האחים עשו

שליח אחד לקדש לכל אחד מהם אחת משתי אחיות, והאחיות עשו שליח אחד לקבל קידושהין משני האחים, ופגעו השלוחים זה בזה, וגם איסור נידה חל יחד עם הקידושין - שהתנו שיחולו הקידושין בשעה שימלאו לאחים י"ג שנה וימלאו לאחיות י"ב שנה (שארבעתם נולדו ביום אחד), והיו שופעות נידות בשעת חלות הקידושין (סמוך שנה קודמת עד אחר תחילת שנה הבאה).

לרבי מאיר יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואינם - אכל חלב נותר של קדשים (שמיגו שנוסף איסור הנאה בקדשים ונותר על איסור חלב חל גם איסור אכילה), בהיותו טמא (חל בכולל, מיגו שנאסר בשאר החתיכות המותרות לטהור), ביום הכיפורים (חל בכולל בשאר אכילות), והיתה שבת והוציאו בפיו (איסור שבת ויום הכיפורים חלים בבת אחת).

מתניתין שחייבה חטאות בנישואי טעות, הגם שטעו בדבר מצוה - או משום שהיא כדעת רבי אליעזר הסובר שטעה בדבר מצוה חייב, או שגם לרבי יהושע הסובר שפטור היינו רק אם זמנו בהול, כגון שהיה לו ב' תינוקות למול, אחד זמנו בשבת ואחד לאחר שבת, והיה טרוד למול את שזמנו בשבת ובטעות מל את של אחר שבת, או שהיה טרוד לאכול תרומת חמץ בערב פסח, ונדוע לו שהוא בן גרושה או בן חלוצה, אבל בנישואין אין זמנו בהול.

מה שמפרישים הנשים שהוחלפו בעת הנשואים מבעליהם שלשה חדשים שמה נתעברו מהשני היינו כשבעלו ושגו, שאין האשה מתעברת מביאה ראשונה, ומה ששנה רבי חייא שחייבים ט"ז חטאות אף שבאמת כיון שבעלו ושגו חייבים ל"ב חטאות - משום שלא חישוב אלא החטאות שחייבים על ביאה ראשונה, שהרי לרבי אליעזר (שהעמדנו לעיל המשנה כוותיה) חייב על כל כח חטאת נוספת, ואם כן אף בביאה אחת חייבים הרבה חטאות, אלא לא חישוב אלא מה שחייבים על כח ראשון.

דף ל"ד - ע"ב

תמר נתעברה מיהודה בביאה ראשונה מפני שמעכה בתוליה באצבעה (ועל שמה נקראו כל מועכות של בית רבי 'תמר'), אבל ביאת ער ואונן היה שלא כדרכה.

ידיע אונן כי לא לו יהיה הזרע, והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה, וכן עשה ער כדי שלא תתעבר ויכחישי יופיה - שנאמר 'ימית גם אותו' שאף הוא באותה מיתה מת.

ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב, מיעוט 'אותה' - לרבי יהודה פרט לכלה, ושאל הון את רב נחמן הוא משום שהתורה חסה על תכשיטים כלה, והשיבו שהוא משום שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה. לחכמים: 'שכבת זרע' - פרט להערה, 'אותה' - פרט שלא כדרכה. ולרבי יהודה הערה ושלא כדרכה נתמעטו מ'שכבת זרע'.

כל ששהתה לאחד מיתת בעלה עשר שנים בלי נישואין שוב אינה יולדת, אך אם דעתה להינשא או שנבעלה לבנותיים מתעברת.

כל הנשים שנבעלו צריכות להמתין שלשה חדשים להבחנה, ואפילו בקטנה גזרו רבנן משום גדולה, שאינה אינה צריכה להמתין, שאין לגזור משום גדולה שאין גדולה יוצאת במיאון, נתן גט לקטנה היכולה למאן - צריכה להמתין, גיורת ומשוחררת קטנה אין צריכות להמתין לאחר גיורת.

יבמות דף ל"ה. יום ב' י' ניסן תשפ"ב

לט"ג הרבנית הצדקנית חיה נחמה בת הגה"ק שמואל דוד הלברשטאם ע"ה

נלב"ע בשם טוב י' ניסן תש"פ

דף ל"ה - ע"א

לשמואל כל הנשים שנבעלו צריכות להמתין שלשה חדשים להבחנה, ואפילו בקטנה שנתגרשה אף שאינה יכולה להוליד גזרו בה רבנן משום גדולה, קטנה שמיאנה אינה צריכה להמתין, שאין לגזור משום גדולה שאין גדולה יוצאת במיאון, נתן גט לקטנה היכולה למאן - צריכה להמתין, גיורת ומשוחררת קטנה אינה צריכה להמתין אחר הגירות והשחרור.

ללישנא קמא סובר שמואל שקטנה שזינתה צריכה להמתין שלשה חדשים, שגוזרים קטנה אטו גדולה, ומה שבמשנה בשני אחים שקידשו שתי אחיות קטנות ונתחלפו מחזירים אותם מיד - חילוף לא שכיח וכהוראת שעה היא.

ללישנא בתרא סובר שמואל שרק גדולה שזינתה צריכה המתנה ג' חדשים (וראה בסמוך דעת רבי יוסי), וכן קטנה שיוצאה בנט צריכה המתנה, אבל קטנה שזינתה אינה צריכה המתנה, שכיון שלא שכיח לא גזרו אטו גדולה, וגיורת ושבויה ושפחה שנתחררה אפילו גדולה אינה צריכה המתנה, משום שכל המזנה מתהפכת, ואף גיורת שהיתה נשואה מתהפכת כיון שדעתה להתגייר. (ורק בישראלית גזרו זנות אטו נשואין).

הגיורת והשבויה והשפחה שנתגיירו ושנפרדו ונשתחררו - לרבי יהודה צריכות להמתין שלשה חדשים, ולרבי יוסי מותרות להינשא מיד, וטעמו: לרבה משום שמשמשת בעין, לאבי אפילו יוצאה בשן עין - שמתהפכת.

אנוסה ומפונה - לרבי יהודה צריכה להמתין שלשה חדשים, לרבי יוסי אינה צריכה, וטעמו: לרבה משום שמשמשת במוך, לאבי משום שמתהפכת.

שני אחים שקידשו שתי אחיות ונתחלפו בשעת הנישואין בטעות דקתני במתניתין שנפטלו מן הכהונה, היינו בין אם ישראליות שבעליהם כהנים - שאשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, ואף אם בעליהם ישראלים לא ינשאו לכהנים, וכן אם היו בנות כהן נאסרו בתרומת בית אביהם כיון שנבעלו לפסול להם.

הדרן עלך ארבעה חטאים

פרק רביעי - החולץ

דף ל"ה - ע"ב

משנה. החולץ ליבמות ונמצאת מעוברת, וילדה, אם הולד בן קיימא אין החליצה כלום, ומותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא נפסלה מכהונה, אין הולד בן קיימא - אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה.

הכונס את יבמותו ונמצאת מעוברת, וילדה, אם הולד בן קיימא - יוציא, וחייבים חטאת משום אשת אח. אין הולד בן קיימא - יקיימה. ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון - יוציא, והולד כשר ממה נפשך, וחייבים באשם תלוי.

החולץ למעוברת והפילה - לרבי יוחנן חליצה מעלייתא היא, ואינה צריכה חליצה מהאחים, ונפסלה לכהונה. ומקורו: או מקרא - 'ובן אין לו' והרי אין לו, או מסברא - כיון שהפילה מתגלה למפרע שבת חליצה היתה, וכאילו בא אליהו בשעת חליצה ואמר שתפיל. לריש לקיש לא שמה חליצה, וצריכה חליצה מהאחים, אך נפסלה לכהונה מדרבנן שלא יבואו להתיר חלוצה דעלמא לכהונה. ומקורו: או מקרא, 'אין לו' - עיני עליו, או מסברא - מתגלה למפרע לא אומרים

המייבם מעוברת והפילה - לאבי לכו"ע לאו שמה ביאה, ולא פטרה. לרבי - אם ביאת מעוברת לאו שמה ביאה אף חליצת מעוברת לאו שמה חליצה, שרק העולה ליבום עולה לחליצה, אלא גם ביאת מעוברת נחלקו, ולרבי יוחנן שמה ביאה, ואם אין הולד בן קיימא אינו צריך לחזור ולבעול, ולריש לקיש לאו שמה ביאה וצריך לחזור ולבעול.

דף ל"ז - ע"א

הכנסת יבמות ונמצאת מעוברת לא תינשא צרתה, שמה יהא הולד בן קיימא, וזכה לכו"ע אין יבמו יבום אלא הולד פוטר (שרק כשאינו בן קיימא סובר רבי יוחנן שמה ביאה, דאמרינן אינלאי למפרע שבשעת ביאה לא היה בר קיימא) ואינו פוטר עד שיהיה לאוורר העולם.

האשה שהלכה בעלה וצרתה למדינת הים, וביאה ואוורר לא מת בעלך, לא תתייבם עד שדעך שמה צרתה מעוברת בולד בר קיימא ואינה חייבת ביבום ויפגע באיסור אשת אח. לריש לקיש לא תחלוץ תוך תשעה חדשים למיתת הבעל על מנת להינשא אחר תשעה חדשים (שלדעתו חליצה בשעה שאחת מגשי המת מעוברת לאו שמה חליצה, כ"ל דף ל"ז): לאבי בר אבין ותנינא בר אבין גם לרבי יוחנן (הסובר שחליצת מעוברת שמה חליצה, כ"ל שם) לא תחלוץ, ואפילו לאחר תשעה חדשים לא תחלוץ, שמה יתברר שהצרה לידה בר קיימא, ונמצא שחלליצת היה שלא לחלוץ, ואתה מצריכה כרוז להכשירה לכהונה, ואפשר שיש אדם שהיה בחליצה ולא בהכרזה, וכשיראה שנשאת לכהן יאמר שהתירו חלוצה לכהונה.

דף ל"ז - ע"ב

רבא אמר שהלכה כריש לקיש בג' דינים:

א. ביאת מעוברת אינה ביאה וחליצת מעוברת אינה חליצה.

ב. המחלק נכסיו לבניו, והרבה לאחד, או שהשווה את הבכור לשאר אחים - אם אמר בלשון ירושה לא אמר כלום, שהתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל, ואם אמר בלשון מתנה דבריו קיימים שנתן להם בחייו ולא בתורת ירושה, ואפילו אמר לשון ירושה כל שאמר גם לשון מתנה בין בתחילה בין באמצע בין בסוף מהני. כתב לאחד לשון ירושה ולאחר לשון מתנה - לרבי יוחנן שניהם קנו, לריש לקיש זה שכתב לו בלשון ירושה לא קנה, וכן הלכה.

ג. הכותב כל נכסיו לבנו מהמים ולאחר מיתה, והיינו גוף מהיום ופירות לאחר מיתה, האב אינו יכול למכור הגוף והבן אינו יכול למכור הפירות, מכר האב הפירות - הלוקח אוכל הפירות כל ימי חי האב, מכר הבן הגוף - אין ללוקח כלום עד שימות האב, מכר הבן ומת בחייה האב - לרבי יוחנן לא קנה הלוקח אפילו כלשמות האב, שקניין הפירות של אב קנינין הגוף (והוא נחשב כבעליו), לריש לקיש קנה הלוקח, שקנינין פירות לאו קנינין הגוף דמי, וכן הלכה.

הכנסת את יבמתו ונמצאת מעוברת והפילה, עלתה דמתניתין יכול לקיימה, לרבי אליעזר קנסוהו שיוציא בנפשו משום שכתב לספק אשת אח.

לא ישא אדם מעוברת ומינקת בחייו, ואם נשא יוציא, לרבי מאיר לא יחזיר עולמית, ולחכמים לכשיגיע זמנו (סוף כ"ד חודש) יכנס. לרבא רבי מאיר רבי אליעזר (שאמר שחכמים יבמתו מעוברת והפילה יוציא) אמרו דבר אחד, לאביי לא, שמה רבי אליעזר סובר קנס זה רק באיסור אשת אח דאורייתא, ורבי מאיר סוברו רב באיסור רב באיסור מעוברת ומינקת בחייו, שחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. כל ששהה שלושים יום משגולד - לרשב"ג אינו נפל, ופוטר את אמו מחליצה (ולחכמים אפילו לא שהה), ואם לא שהה ולא קים לן שכלו לו חדשיו ספיקא הוא וחולצת ולא מתייבמת, מת בתוך שלושים יום ונתקדשה - אם קיישה ישראל חולצת, ואם הוא כהן שאסור בחלוצה לסלקא דעתך לרבא חולצת, ולבסוף סבר שאינה חולצת וסומכים שלא היה נפל.

יבמות דף ל"ז. יום ד' י"ב ניסן תשפ"ב

דף ל"ז - ע"א

כהן גושא מעוברת ומינקת בחייו צריך לגרשה, ואף לרבי מאיר הסובר שמחזרה כשיגיע לסוף עשרים וארבע חודש, וכוון אם יגרשה בנט אינו יכול להחזירה. ואינו דומה ליבמה שנתקדשה לכהן תוך שלושים יום ללידת הולד שאינה צריכה חליצה שלא לפסלה על ארוסה הכהן, ושאינה התם שלחכמים אף על גב שלא שהה שלושים יום ולד מעליה היו ואינה צריכה חליצה כלל, אבל הכא צריכה גט.

קידש גרשה או אלמנה תוך שלש חדשי בחייה וברח - נחלקו רב אחא ורפרס אם משמתניתן ליה עד שיתכונן גט, או כיון שברח ניכר שאינו עומד לכונסה עד שריגיע זמנה, ואינו צריך לגרשה. הכנסת את יבמתו ונמצאת מעוברת, והולד ספק בן שבע לראשון ספק בן שבע לאחרון - חולצת ולא מתייבמת, ולא אמרינן רוב נשים יולדות לתשעה חדשים והוא של ראשון - שרוב היולדות לתשעה ניכר עוברים לשלשה חדשים, וזו שלא הוכר עוברת איתרע לה הרוב.

וכנס יבמתו ונמצאת מעוברת - ולד שנוול ראשון הוא ספק בן שבע לראשון או בן שבע לאחרון, וקנס ממה נפשך אף ליתא כהן גדול, והולד כהן גדול, ספק בן שבע לראשון ספק בן שבע לאחרון - חולצת ולא מתייבמת, ופירוש דבריהם: לאביי - לת"ק ספק ממזר וסבור בממזרת, ולרבי אליעזר בן יעקב הוא ממזר ודאי ומותר בממזרת, שסבר אביי שהלכה כהלל שספק ממזר מותר לוודאי ממזר, ולכן העמיד כך שיטת רבי אליעזר בן יעקב שהלכה כמותו, שמשנתו קב ונקי. לרבא - לת"ק ספק ממזר ומותר בממזרת, ולרביא"י ספק ממזר אסור בממזרת, שסבר רבא שהלכה כרבי אליעזר שספק ממזר אסור בוודאי, ולכן העמיד כך שיטת רביא"י.

דף ל"ז - ע"ב

רבי אליעזר בן יעקב אומר: הרי שבא על נשים הרבה ואינו יודע על איזה מהם, וכן היא שבאו עליה אנשים הרבה ואינה יודעת מאיזה מהם נתעברה, נמצא אב נושא את בתו ואח נושא אחותה, ונתמלא כל העולם כולו ממזרים ועל זה אמר 'זמלאה הארץ זמה'. ומדברים אלו הוכיח אביי דרביא"י ס"ל שספק ממזרים דינם כממזרים בוודאי, רבא דוחה 'שימה' היינו 'זו מה היא', והיינו ספיקות.

יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב: לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך יושב אשה במדינה אחרת, שמה יזדווגה לו לזה ונמצא אח נושא אחותו.

כשהיו החכמים מתעכבים בעיר אחרת היו מכריזים: מי חפצה להינשא לי לימים שאתעכב כאן, ולא היו חוששים שילידו ממנה ונמצא אח נושא אחותו, שמפורסמים הם ובניהם נקראים על שמה. והיו שולחים שלוחים שבעה ימים קודם ביאתם לספירת תשעה נקיים, או שהיו רק מייחדים אותם שיהיה להם פסולת.

לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה, שנאמר 'אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך'.

ספק (אם הוא בן ט' של מת או בן ז' של יבם) שבא לחלוק עם היבם בנכסי המת - הוי ממון המוטל בספק וחולקים. שאין אחד מוחזק יותר מחבירו.

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי המת - רבנן סברו לומר שהספק מוחזק יותר, שמהם נפשו יש לו זכיה בנכסים, אבל בני יבם ששאלו את להם חלק בהם, ולרבי משריא אינו נחשב מוחזק כיון שהם מודים שאינו בא בטענה ודאית מוכח מי הוא בא לרשת, ולכן נוטל בתחילה חלק כאחד הבנים כיון שהם מודים לו שהוא אחיהם, ואת השאר חולקים מספק, הוא נוטל חצי, והם מחלקים החצי הנותר ביניהם.

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם - אומרים לו: האב ראה שאחינו אתה, ואינו נוטל עמהם.

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם אחר שהתחלקו היבם והספק בנכסי המת, וטוען שמהם נפשו יש לו חלק בנכסי אביהם, אם הוא בנו - כאחד מבניו, ואם הוא בנו - יחזירו לו החצי שנתן לו בנכסי המת - לר' אבא בשם רב קיימא ואין לו כלום, לרב ירמיה הדר דינא, ויתנו לו חלק בכל נכסי כאחד מבניו, או החצי שנתן לו בנכסי המת.

מי שהלך למדינת הים ואבדו לו דרך שדהו, אם הקיפו אדם אחד - אומר לו ממה נפשך דרכי גבך וילך בדרך הקצרה. הקיפוהו ארבע בני אדם - יקח דרך במאה מנה או יפרכ באויר. הקיפו אחד שקנה מארבע בני אדם - לאדמון אומר לו ממה נפשך שיש לך דרך גבך, לחכמים הלוקח אומר לו: אם אתה שותק וקונה ממני דרך בדרים מעטים מוטב, ואם לאו אחרז שטרות המכר לבעליהם והצטרף לדרכי להם דמים יקרים עבור דרך.

הגמרא סברה לומר שר' אבא שאמר קם דינא סובר כחכמים שיקנה לו דרך, ור' ירמיה שאמר הדר דינא סובר כאדמון שאמר ילך בדרך קצרה, ודוחה הגמרא דשאני אדמון שיש לו טענה ממה נפשך יש לו דרך גבך וטוען טענת ברי, ושאינו חכמים שיכול לומר אי שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו.

יבמות דף ל"ח. יום ה' י"ג ניסן תשפ"ב

דף ל"ח - ע"א

ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי אבי המת - היבם ודאי יורש והספק רק ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי. ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי אבי המת, הספק אומר שהוא בן המת ומגיע לו חצי ולהם חצי, והם אומרים שהוא אחיהם - החצי שהוא מודה להם לוקחים האחים, והוא לוקח החלק שהם מודים לו, והשאר הוי ממון המוטל בספק וחולקים ביניהם.

אבי המת ויבם שבאו לחלוק בנכסי הספק, או אבי המת והספק שבאו לחלוק בנכסי היבם - הוי ממון המוטל בספק וחולקים.

משנה - שומרת יש שנפלו לה נכסים מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת וגונתה וקיים. מתה - כתובתה בחזקת יורשי הבעל (כך מתבאר בגמרא להלן ע"ב שבוזה אין מחלוקת). נכסי מלוג - לבית שמאי יחלוקו יורשי הבעל ויורשי האב, שבמקום ספק לבית שמאי חלוקה עדיפה, לבית הלל נכסים בחזקתם, ולכן נכסי מלוג בחזקת יורשי האב, שבמקום ספק לבית הלל חזקה עדיפה.

דף ל"ח - ע"ב

ביאור המשנה. ברישא לא פליגי ובסיפא פליגי:

לעולא - רישא מיירי שנפלה ליבום מן האירוסין, וזיקת אירוסין עושה ספק ארוסה, לכן מוכרת לכתחילה, סיפא מיירי שנפלה ליבום מן הנישואין, וזיקת נישואין עושה ספק נשואה, ולבית שמאי חלוקה עדיפה לבית הלל חזקה עדיפה.

דקושיית רבה על מהלכו של עולא - מדוע נחלקו בסיפא אחר מיתה, לפלגו בחייה לענין פירות נכסי מלוג אם היא עולמה עליו ועל אביו והיו עליו בעלי חוב, לבית שמאי יחלוקו יורשי האב ובעלי חוב הגם שיורשי האב הם בוודאי יורשים ממימלא ובעל חוב ספק שמחוסר גובייה עד שיחזיקוהו ב"ד. לרבה - שאני חוב שבשטר שסובר בית שמאי שכנגדו דמי, ובע"כ מוחזקים בנכסים כמו היוורשים, כדמצינו בסוטה שמת בעלה קודם שמתה שסוברים בית שמאי שנוטלת כתובתה (ולאביי זה גם משום שלא ס"ל אין ספק מוציא מידי ודאי).

לאביי - רישא מיירי שנפלו לה הנכסים כשהיא שומרת יבם, שלא מהני זיקה שיוכה היבם בנכסים, סיפא מיירי שנפלה לה הנכסים כשהיא תחת בעלה הראשון, לבית הלל יד הבעל כידה, וכשמת יד היבם גרועה מידה ונכסים בחזקתם, לבית שמאי יד הבעל עדיפה מידה, וכשמת הבעל יד היבם כידה ולכן יחלוקו.

דקושיית רבה על מהלכו של אביי - שאם נפלו לה הנכסים בעודה תחת בעלה לכו"ע יד הבעל עדיפה מידה.

לרבה - בין ברישא ובין בסיפא מיירי שנפלו לה הנכסים בעודה שומרת יבם, ורישא מיירי שלא עשה בה מאמר קודם שנפלו לה הנכסים, ולא מהני זיקה לזכות בנכסים, ובסיפא מיירי שעשה בה מאמר, וסברו בית שמאי שמאמר עושה ספק נשואה וחולקו.

יבמות דף ל"ט. יום ו' י"ד ניסן תשפ"ב

דף ל"ט - ע"א

מאמר לבית שמאי - לרבא עושה ודאי ארוסה לדחות צרת אחותה משום אחות אשתו (בג' אחים ב' נשואים ב' אחיות ומת אחד מבעלי אחיות ועשה בה המופנה מאמר ואח"כ נפלה לפניו אחותה), וספק נשואים בקנין נכסים, לרבי אלעזר גם לבית שמאי בעלת המאמר לא סגי לה בגט אלא בעי נמי חליצה, ובדעתו לענין קנין בנכסייה - ב' דרכים בגמרא.

כנס יבמתו מגרשה בגט, הגם שנאמר 'ויבמה' לא אמרינן עדיין יבום הראשון עליה ותצא בחליצה, שנאמר 'ולקחה לו לאשה' - הרי היא כאשתו לכל דבר.

כנס יבמתו ויגרשה יכול להחזירה, ולא אומרים שאחר שקיים המצוה שריא רחמנא עליה חזר עליו איסור אשת אח, שנאמר 'ולקחה לו לאשה' - הרי היא כאשתו לכל דבר.

כנס יבמתו כתובתה על נכסי בעלה הראשון, שהקנו ליבם אשה מן השמים ולא שעבד נכסיו לכתובתה, ואם אין לה מן הראשון תקנו לה מנכסי השני, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

משנה - מצוה בגדול לייבם, לא רצה הולכים לשאר אחים, לא רצו חוזרים לגדול וכופים אותו, ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם.

תלה בקטן עד שיגרלו או בגדול עד שיבוא ממדינת הים או בחרש וטוטה אין שומעים לו, ששהוי מצוה לא משהינן.

חליצת אח הגדול וביאת אח הקטן ממנו - ללישנא קמא פליגי רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי אם ביאת הקטן עדיפה - שמוצה ביבום, או שחליצת גדול עדיפה - שבמקום גדול ביאת קטן לאו כלום היא. ללישנא בתרא לכו"ע ביאת קטן עדיפה, ופליגי אם חליצת גדול עדיפה מחליצת קטן או שניהם שוים.

דף ל"ט - ע"ב

בראשונה שהיו מכוונים לשם מצוה מצות יבום קודמת למצות חליצה, עכשיו שאין מכוונים לשם מצוה מצות חליצה קודמת (לאבא שאול, ועיין בסמוך דעת חכמים). אמנם אם שניהם רוצים ביבום אין כופים לחלוץ, ואם הוא רוצה לייבם והיא אינה רוצה מטענין ליה שיחלוץ, ואי לא כפינן ליה לחלוץ.

תיקן רב יהודה לכתוב בשטר חליצה: איך פלוגתי בת פלוגי הקריבה פלוגי יבמה לבית דין, והכרנו שהוא אחי של המת מאביו, ואמרנו לו אם אתה רוצה לייבם, ואם לא הטא אליה רגל ימין, והיא הסירה געלו מעל רגלו, וירקה בפניו על הארץ רוק הנראה לעיני הדיינים, ורבי חייא בר אויא מוסיף בשם רב יהודה שמסיימים: ועשינו שיקראו היבם והיבמה מה שנאמר בספר תורת משה (מה שהם צריכים לקרוא בשעת ההחליצה).

בירור שהיבם הוא אחי המת נחלקו רב אחא ורבינא אם צריך עדים או אפילו קרוב ואשה נאמנים, והילכתא שגילוי מילתא בעלמא הוא ואפילו קרוב ואשה נאמנים.

הכנסת יבמתו לשם גוי ולשום אישות ולשום דבר אחר, לאבא שאול כאילו פוגע בערוה וקרוב להיות הולד ממזר, לחכמים 'במה יבא עליה' מכל מקום.

בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה מצות יבום קודמת למצות חליצה, ואח"כ שלא היו מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום, משום שסברו כאבא שאול, ולבסוף סברו כרבנן וחזרו לומר קודמת יבום קודמת למצות חליצה.

תניא: 'במה יבא עליה' מצוה, שבתחילה [עד שלא קידשה אחיו] בכלל היתר היתה חזרה ונאסרה [כשקדשה אחיו], חזרה והותרה [במיתת האח] יכול תחזור להיתרה הראשון, ת"ל 'יבמה יבא עליה' מצוה. לרב יצחק בר אבדימי - אבא שאול היא, שכשחזרה והותרה לא חזרה להיתרה הראשון אף לשם יושב וכו', ללא לא התורה אלא אם יבא עליה לשם מצוה, ופירוש סוף הברייתא 'במה יבא עליה מצוה' - לשם מצוה. לרביא - גם רבנן היא, שלא חזרה להיתרה הראשון שאם רצה כונסה חזרה חלוצה, אלא מצוה לכונסה, ופירוש סוף הברייתא 'במה יבא עליה מצוה' - מצות יבום קודמת למצות חליצה.